

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA i PRZYPISY*

Bibliografia załącznikowa (literatura przedmiotu) – wykaz dokumentów (książki, czasopisma, artykuły, publikacje z internetu itp.), które autor wykorzystał przy pisaniu utworu lub które poleca czytelnikowi jako związane z tematem pracy. Bibliografia załącznikowa zamieszczana jest najczęściej na końcu książki lub artykułu (rozdziału). Potocznie określana jest jako *literatura przedmiotu* lub krócej – *literatura*.

Przypisy – komentarze, objaśnienia, uwagi dodatkowe autora lub wydawcy odnoszące się do wskazanych wyrazów, zwrotów lub fragmentów tekstu. Przypisy mogą wskazywać źródło określonych danych i poglądów, wyjaśniać dodatkowo pewne fragmenty tekstu itp. Do przypisu kierują zawarte w tekście głównym odnośniki (odsyłacze) – najczęściej są to kolejne liczby, ale czasem stosuje się też znaki graficzne (np. gwiazdka).

Przypisy umieszcza się u dołu strony, na której znajduje się komentowany fragment tekstu, na końcu rozdziału lub na końcu całej pracy. W dokumentach elektronicznych przypisy często mają charakter hipertekstowego odnośnika (linku) skojarzonego z treścią objaśnienia lub prowadzącego do innego dokumentu.

Przypisy a bibliografia załącznikowa. Bibliografia z reguły ma szerszy zakres od przypisów – odnosi się do całej pracy, pokazuje czytelnikowi, z jakich źródeł korzystał autor pracy. Przypisy dotyczą konkretnych fragmentów pracy i są z tymi fragmentami powiązane odnośnikami (linkami). Niekiedy przypisy mogą tworzyć bibliografię załącznikową. Są wówczas umieszczone na końcu pracy (rozdziału).

Numer ISBN (International Standard Book Number) – międzynarodowy numer z zakodowanymi informacjami o wydawcy.

Opis książki

Opis powinien zawierać następujące elementy (uwaga: czcionką **pogrubioną** zaznaczono elementy, które są obowiązkowe).

Nazwisko i imię autora, tytuł, wydanie, miejsce wydania, nazwa wydawcy, rok wydania, nr ISBN

Słowacki Juliusz, *Balladyna*. Wyd. 3, Warszawa, 1982, ISBN: 83-06-00041-2

***Słownik literatury dziecięcej i młodzieżowej*. Pod red. Barbary Tylickiej i Grzegorza Leszczyńskiego. Warszawa: Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 2002. ISBN 83-04-04606-7**

Opisu fragmentu książki

Łuczak Maciej, *Rejs, czyli szczególnie nie chodzę na filmy polskie*. Warszawa: Prószyński i S-ka, 2002. ISBN 83-7337-189-3. I to jest nowa koncepcja sztuki, s. 22-35

Opis artykułu w książce (pracy zbiorowej)

Bajka Zbigniew, *Rynek mediów w Polsce. W: *Dziennikarstwo i świat mediów. Pod red. Zbigniewa Bauera, Edwarda Chudzińskiego. Wyd. 2. 2000. ISBN 83-7052-804-X, s. 83-102**

* Materiał został pomyślany jako doraźna pomoc poglądowa dla uczniów przygotowujących się do nowej matury. Nie pretenduje do rangi instrukcji szkoleniowej dla nauczycieli. Ze względu na odbiorcę i charakter zastosowano pewne uproszczenia terminologiczne.

Uwagi:

- Elementów opisu, które nie są obowiązkowe, a które bywają podawane w przypisach i bibliografiach załącznikowych, jest znacznie więcej (np. nazwisko tłumacza, tytuł serii, liczba stron, uwagi) i mają one swoje określone miejsce w strukturze opisu.

- Nowe normy opisu funkcjonują od kilku lat. We wcześniejszych zasadach nie było obowiązku podawania nr ISBN, natomiast obowiązkowym elementem było miejsce wydania. Nowe normy wchodzą do praktyki wydawniczej powoli, więc bardzo często będziemy jeszcze mieć do czynienia (także w nowych książkach i czasopismach) z przypisami, w których nie został podany numer ISBN.

- Imię autora można skracać, zwłaszcza jeżeli autor jest osobą łatwą do zidentyfikowania.

- Tytuły książek podaje się bez cudzysłowów. Jeżeli tytuł jest bardzo długi, można go „uciąć”. Należy podać kilka pierwszych wyrazów (umożliwiających identyfikację tytułu), a następne wyrazy zastąpić wielokropkiem

- W przypadku książki wydanej po raz pierwszy informacje o wydaniu całkowicie pomija się (np. Kapuściński R., *Podróże z Herodotem*, 2004, ISBN: 83-240-0482-3). Natomiast informacje o zmianach w kolejnych wydaniach należy skrócić – np. Wyd. 4. popraw. i uzup.

- Nazwę wydawcy – jeżeli się ją podaje – można skracać (ale tak, żeby było wiadomo, o jakiego wydawcę chodzi – np. WSiP zamiast Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne).

- Poszczególne elementy opisu przedziela się wybranym znakiem interpunkcyjnym (np. kropka, przecinek, średnik). Wybrane znaki należy stosować konsekwentnie we wszystkich opisach w danej publikacji.

- Można stosować wyróżnienia graficzne – np. tytuł kursywą lub pismem pogrubionym, nazwisko autora wersalikiem.

- Wszystkie dane do opisu najlepiej przejmować z karty tytułowej książki. W przypadku dokumentów dźwiękowych dane do opisu można przejąć z etykiety.

Opis czasopisma

Artykuł w czasopiśmie

Opis artykułu powinien zawierać następujące elementy:

Nazwisko i imię autora, tytuł artykułu, tytuł czasopisma, rok, nr czasopisma, nr strony

Kopacz Grzegorz, *Z prokuratora adwokata*. „Press” 2003 nr 9 s. 32-35

WÓJCICKA Elżbieta, *Planowanie rozwoju biblioteki szkolnej*. „Biblioteka w Szkole” 2004 nr 10 s. 2-6

Recenzja w czasopiśmie

Lepianka Maciej, *I w następnym dniu*. Warszawa 1996. Rec. Krzysztof Lipka, *Granica realizmu i fantazji*. „Nowe Książki” 1997 nr 7 s. 48

Wywiad

Kieślowski Krzysztof: *Ciągle poszukuje*. Rozmowę przeprowadził Stefan Węgrzyn. „Polityka” 1992 nr 50 s. 12

Dokumenty elektroniczne

Elementy opisu

- **Autor.**
- **Tytuł** (w formie występującej w źródle).
- **Typ nośnika** – podany w nawiasie kwadratowym, np.: [online], [CD-ROM], [taśma magnetyczna], [dyskietka]. Można przy okazji sprecyzować także typ publikacji, np.: [baza danych online], [baza danych na taśmie magnetycznej], [wydawnictwo zwarte na CD-ROM], [program komputerowy na dyskietce], [począta elektroniczna].
- **Wydanie** (wersja).
- **Miejsce wydania.**
- **Wydawca.**
- **Data wydania.**
- **Data aktualizacji.**
- **Data dostępu podana w nawiasie kwadratowym** – dla dokumentów online.
- **Warunki dostępu** – dla dokumentów online.
- **Numer znormalizowany: ISBN.**

Opis elektronicznej książki

KOPALIŃSKI, Władysław. *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych* [CD-ROM]. Wersja 1.0.3.16. Łódź, PRO-media CD, 1998. ISBN 83-7231-731-3.

Opis fragmentu elektronicznej książki

KOPALIŃSKI, Władysław. *Wielki multimedialny słownik Władysława Kopalińskiego* [CD-ROM]. Wersja 1.00.000. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN S.A. 2000. Słownik eponimów czyli wyrazów odimiennych. ISBN 83-01-13194-2.

Opis artykułu z elektronicznego czasopisma

MIKOŁUSZKO Wojciech, *Były dwa gatunki człowieka!* W: „Gazeta Wyborcza” [online]. 27.10.2004 [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <<http://serwisy.gazeta.pl/nauka/1,34148,2359844.html>>.

SAWISKI Lew, *Czy pokemony mogą chodzić do szkoły?* W: „Biblioteka w Szkole” [online] 2001 nr 5 [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.vulcan.edu.pl/biblioteka/archiwum/2001/05/czy_pokemony.html>

Uwagi

- Dane do opisu należy zebrać z ekranów, dokumentacji towarzyszących, opakowań itp. Elementy, które nie występują w dokumencie, pomija się.

- W przypadku tekstów z systemu elektronicznego porozumiewania się (poczta elektroniczna, komunikatory) w miejsce tytułu zaleca się podawanie tematu dokumentu.

- Zaleca się (nie są to elementy obowiązkowe) podawanie informacji dotyczących wymagań systemowych. (Np.: Wymagania systemowe: komputer IBM PC lub kompatybilny; napęd CD-ROM MPC Standard; DOS – wersja 3.30 lub nowsza; 490 KB RAM; MS-DOS – rozszerzenia 2.1 lub nowsze) oraz podawanie informacji o materiałach towarzyszących (np. Materiał towarzyszący: 2 kasety wideo).

Źródła

BONK Gabriela, **Opis bibliograficzny stosowany w bibliografii załącznikowej**. [online]. „Biblioteka w Szkole”, Prezentacje multimedialne: edukacja czytelnicza i medialna. [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.vulcan.edu.pl/biblioteka/prezentacje/prezentacje.html#czytelnicza>

GOLEC Wanda, **Przypisy i bibliografia załącznikowa** [online]. Siedlce: Biblioteka Pedagogiczna [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.siedlce.bib.edu.pl/Przypisy_i_bibliografia_zalacznikowa.htm>

MEDON-WOSZ Anita, SŁAWIŃSKI Krzysztof, **Bibliografia załącznikowa**. [online]. Kraków: Biblioteka Główna Akademii Ekonomicznej. 2002. [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://kangur.ue.krakow.pl/Biblioteka/Wi_zalaczniki.php?link=zalaczniki>

Zasady sporządzania opisów wydawnictw zwartych i ciągłych do bibliografii załącznikowej. [online]. Toruń: Serwis informacyjny Biblioteka Pedagogiczna. [dostęp 28 października 2004]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bib.edu.pl/warunki_opis_1.htm>

Normy:

PN-ISO 690. Dokumentacja. Przypisy bibliograficzne. Zawartość, forma, struktura. 2002.

PN-ISO 690-2. Informacja i dokumentacja. Przypisy bibliograficzne. Dokumenty elektroniczne i ich części. 1999.